

ДЕМОГРАФІЧНА КРИЗА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ, НАСЛІДКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ВІДНОВЛЕННЯ

Барбалат А.Ф.,
здобувач вищої освіти факультету менеджменту,
Миколаївський національний аграрний університет
Мартинюк В.П.
аспірант кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Демографічні проблеми були складним викликом в Україні з моменту проголошення її незалежності. Такі тенденції завжди були зумовлені зниженням народжуваності та високою смертністю, економічною нестабільністю та погіршенням здоров'я нації, міграцією та низькою тривалістю життя. Проте справжнім піком демографічного спаду став ряд подій починаючи з пандемії вірусу Covid-19, що мала місце з кінця 2019 року, і продовжуючи повномасштабним нападом з боку країни агресора на початку 2022 року. Така негативна тенденція потягла за собою ряд необоротних процесів та критичне зменшення загальної кількості населення на території України.

Дослідженням тематики демографічних змін на території України займалися такі науковці як, С. Петруха, О. Іванісов, Н. Подольчак, Г. Яремко, М. Тріпак, В. Потапенко, Ю. Каплан, В. Токман, А. Двігун.

Мета та завдання дослідження. Проаналізувати сучасні демографічні тенденції в регіонах України, визначити основні виклики, з якими стикаються окремі регіони в умовах змін населення, та оцінити стратегічні напрями відновлення.

Виклад основного матеріалу. За даними IDSS на момент 2023 року загальне населення України включно з окупованими територіями є 36 мільйонів осіб. Це число - доволі невтішне, адже складає 62% від загального населення України у 2020 році. Демографічна ситуація загострилась з моменту повномасштабного вторгнення на територію України, що призвело до масової вимушеної міграції, загибелі внаслідок ворожих атак, передчасної смерті та зниження народжуваності. За даними простору «Опендатабот» кількість немовлят, що народились впродовж двох кварталів 2024 року втричі менша за кількість

померлих за цей час. Так, народжуваність становить 87655, натомість смертність – 250972. Такі показники є маркерами демографічної кризи і поступаються лише показникам смертності внаслідок Пандемії Covid-19. Найбільш постраждали від кількості померлих на Дніпропетровщині та Харківщині – прифронтових територіях, тоді як найвища народжуваність у Києві та Львівській області [3].

Невтішними є і показники вимушеної міграції, що за останні роки б'ють всі негативні рекорди. Особливо болючою є міграція молодого населення країни, що покликано розвивати та відновлювати Батьківщину. Звичайно, не всі вимушені мігранти повернуться додому із плином часу. А також, важливо нагадати про викрадення країною агресором дітей та молоді з тимчасово окупованих територій, що є неприпустимою дією в сучасному світі, і ще більше загострює демографічну кризу в Україні.

Попри все, Міністерство соціальної політики України вбачає низку переваг України серед інших країн Європи на шляху покращення демографічної ситуації. Так, 2 жовтня 2024 року було затверджено Стратегію демографічного розвитку України на період до 2040 року. Дана стратегія охоплює низку інструментів протидії викликам, зумовленими подіями сьогодення та частиною реалізації ініціативи Європейського Союзу Ukraine Facility. Вона розроблена при допомозі UNFPA, Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні, волонтерів, незалежних науковців та експертів з демографічних питань. Даний план має на меті зменшити вплив демографічних загроз для українців шляхом підвищення рівня життя та зменшення рівня безробіття на вітчизняному ринку праці.

Фундаментальними точками Стратегії демографічного розвитку України є:

- підвищення народжуваності через ефективні регіональні політики;
- зменшення випадків передчасної смертності серед молодого населення;
- політика боротьби з вимушеною міграцією та інструменти заохочення повернення українців додому.

Стратегія демографічного розвитку України розрахована на довгострокову перспективу у майбутньому, проте, вже зараз є певні позитивні зрушення. Так, 24 вересня 2024 року Наталія Меншова - головна спеціалістка сектору опіки та піклування служби у справах дітей повідомила дуже втішу новину. На Миколаївщині зросла кількість дітей-сиріт, що були усиновлені чи передані під опіку, а саме 225 дітям надали нових статусів, що ще більше підкреслює єдність громадян та бажання піклуватися, зрощувати, допомагати виховувати майбутнє Української держави [5].

Висновки. Демографічна криза в Україні, на першому етапі пандемією та на другому – повномасштабною війною, має глибокі наслідки для країни. Зниження народжуваності, висока смертність, вимушена міграція та втрати людського потенціалу створюють виклики серйозні для соціально-економічного розвитку. Саме тому Стратегія демографічного розвитку України до 2040 року передбачає комплекс заходів для подолання цих проблем, зокрема, стимулювання народжуваності, зменшення смертності та сприяння поверненню українців. Реалізація державної стратегії є ключовим кроком до відновлення демографічного потенціалу України.

Список використаних джерел

1. Хвалібота, Р. (2024). Забезпечення демографічної безпеки під впливом посиленої міграції в Україні: зміни в системі державного управління. Суспільство та національні інтереси, (4 (4)).
2. Петруха Н., Плахотній Д., Чухній О. (2024). Стан демографічної безпеки та вплив демографічних змін на економічні процеси. Агросвіт №16.
3. Opendatabot. Смертність в Україні утрічі перевищує народжуваність у 2024 році – Опендатабот. Аналітика. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/birth-death-2024-6> (дата звернення: 04.10.2024).
4. Міністерство соціальної політики України. Уряд ухвалив Стратегію демографічного розвитку України. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-stratehiu-demografichnoho-rozvytku-ukrainy> .
5. Бальчінос А. На Миколаївщині зросла кількість всиновлених та переданих під опіку дітей. ІНТЕНТ. URL: <https://intent.press/news/society/2024/namikolayivshini-zrosla-kilkist-vsinvovlenih-ta-peredanih-pid-opiku-ditej>.